

Verksamhetsberättelse

Inledning

Märkesåret 1809 är samlingsnamnet för aktiviteter under 2008 och 2009 i Sverige och Finland med syftet att uppmärksamma att 200 år har gått sedan Sveriges västra och östra rikshalva gick skilda vägar.

I det följande redovisas den verksamhet som bedrivits i Sverige och i Finland genom svenska ambassaden i Helsingfors i enlighet med regeringsbeslut den 16 maj 2007 och den 19 december 2007. Utöver dessa, mera officiella, insatser har en lång rad initiativ tagits av enskilda, organisationer, kommuner m.fl. för att högtidlighålla Märkesåret.

Nationalkommittén

Regeringen gav i sitt nyss nämnda beslut chefen för Utrikesdepartementet i uppdrag att utse en Nationalkommitté för Märkesåret. I beslut den 16 maj 2007 och den 19 december 2007 utsåg utrikesministern de förtecknade personerna att vara ledamöter av kommittén. Utrikesministern har varit Nationalkommitténs ordförande.

Nationalkommittén har biträtts av ambassadör Mikael Dahl (mars 2007 – augusti 2008) och ambassadör John Hagard (september 2008 – juli 2009). Nationalkommittén har sammanträtt åtta gånger. Det sista mötet ägde rum den 17 februari 2010.

Exekutivgruppen

För att stödja Nationalkommittén i dess arbete beslutade regeringen den 19 december 2007 att tillsätta en exekutivgrupp med följande sammansättning:

Landshövding Per Unckel, ordförande
Kabinettssekreterare Frank Belfrage (UD)
Statssekreterare Johan Tiedemann (Nordiskt samarbete)
Statssekreterare Ingrid Eiken (Kultur)
Statssekreterare Peter Honeth (Forskning och högre utbildning)
Statssekreterare Håkan Jevrell (Försvar)
Statssekreterare Bertil Östberg (Skola)

Exekutivgruppen har haft det löpande ansvaret för Märkesårets aktiviteter och ekonomi. Kommittén har sammanträtt åtta gånger. Företrädare för svenska ambassaden i Helsingfors har deltagit i Exekutivgruppens arbete.

Sekretariatet

Märkesåret har i formell mening organiserats som ett projekt inom Länsstyrelsen i Stockholms län som också svarat för Märkesårets ekonomiska förvaltning.

Märkesårets aktiviteter har administrerats av ett särskilt sekretariat. Ansvarig för sekretariatet har varit Rebecca Weidmo Uvell (heltid 2 januari 2008 – 22 januari 2010). Vid sekretariatet har också Jessica Melin arbetat (halvtid 1 mars – 22 januari 2010).

Referensgruppen

Sekretariatet har till sitt förfogande haft en informell referensgrupp som verkat stimulerande ifråga om aktiviteter m.m.

I gruppen har, förutom Exekutivgruppens ordförande och sekretariat, ingått:

Hans Karlander

Mats Wallenius, Föreningen Norden

Mats Rollen, Riksbankens jubileumsfond

Mats Bergqvist

Hans Lepp, Svenska Institutet

Ellen Wettmark, Kulturrådet

Krister Wahlbäck

Ekonomi

Märkesåret har finansierats dels genom statliga anslag, dels genom stöd från företag.

Det statliga anslaget (utbetalat under 2008 och 2009), har uppgått till sammanlagt 11 900 000 kr. Fördelningen ser ut på följande sätt:

- 10 000 000 kr har beviljats till Märkesåret 1809
- 1 500 000 kr har beviljats direkt till arrangemanget ”Sävar och Ratan – en reenactment av det sista slaget”
- 400 000 kr har beviljats direkt till Kulturfonden för Sverige och Finland/Sverige

Utöver det statliga anslaget har Märkesåret 1809 stötts av sex partnerföretag: Fortum, Nordea, StoraEnso (generalsponsorer) samt TeliaSonera, Scania och Roschier Advokatbyrå (evenemangssponsorer). Dessa partnerföretag har tillsammans bidragit med 3 750 000 kr.

Totalt har projektet förfogat över 15 650 000 kr.

2 000 000 kr har avsatts till lokalt stöd genom Kulturfonden för Sverige och Finland, som administrerat utdelningen av projektbidrag genom fyra ansökningstillfällen under 2008 och ett under 2009.

Riktlinjer för den ekonomiska förvaltningen har utfärdats av exekutivkommittén.

Inriktningen av Märkesårsaktiviteterna

Inriktningen av de svenska Märkesårsaktiviteterna angavs i en inledande arbetsplan på följande sätt.

”Huvudsyftet med Sveriges insatser under Märkesåret är att stärka samhörigheten mellan Sverige och Finland. Det ska ske dels genom att kunskaperna om de båda ländernas gemensamma bakgrund, värden och utvecklingsmöjligheter fördjupas hos en bredare allmänhet, dels genom att konkreta steg tas i fråga om samarbete på centrala områden.

Det finska språkets roll i Sverige och det svenska språkets roll i Finland uppmärksammas under Märkesåret, med syfte att belysa språkens speciella ställning i respektive land.

Svenska insatser kommer under Märkesåret att ske både i Sverige och i Finland, i många fall dessutom i samarbete mellan svenska och finska intressen.

Tyngdpunkten i aktiviteterna under Märkesåret är framåtriktad och bygger på de goda och månghundraåriga förbindelserna mellan Sverige och Finland. Det framåtriktade perspektivet hämtar sin styrka i historien.”

En speciell logo höll samman aktiviteterna. Rätten att utnyttja denna reglerades särskilt.

Den finska Märkesårsorganisationen

Den svenska Märkesårsorganisationen har haft sin motsvarighet i Finland. En nationaldelegation under statsminister Matti Vanhanen har lett det finska arbetet. Statssekreteraren i statsrådsberedningen Risto Volanen har varit ansvarig för den exekutiva ledningen och Seppo Härkönen för de bilaterala kontakterna med Sverige.

Samverkan mellan de svenska och finska Märkesårsorganisationerna har varit nära. Till denna nära relation har Hanaholmen, kulturcenter för Finland och Sverige i hög grad medverkat.

Nationella arrangemang 2008

De insatser som genomförts 2008 med deltagande av statschefen och hans familj, regeringen och riksdagen definierades ursprungligen som de nationella arrangemangen. Så småningom kom de nationella arrangemangen att anges bredare. De nationella arrangemangen har samordnats av sekretariatet och många av dessa har dessutom fått bidrag centralt.

Ostindiefararen Götheborg

Ostindiefararen Götheborg besökte Helsingfors i den 8 juni 2008 och knappt en vecka framåt. I samband med besöket ordnade Märkesåret, i samarbete med Sveriges ambassad i Helsingfors och Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland, flera arrangemang.

Götheborg anlände till Stockholm den 29 maj och låg i hamn till nationaldagen den 6 juni 2008, då hon lämnade Skeppsbron i Gamla Stan för avsegling mot Finland. På sin resa sköt Götheborg salut mot Skansen och Skansen svarade. Saluten sändes i Sveriges Television. På kvällen söndagen den 8 juni anlände Götheborg till Helsingfors hamn och ombord på båten fanns då bland annat prins Carl-Philip, statsråden Cristina Husmark Pehrsson och Sven Otto Littorin samt landshövding Per Unckel. Götheborg följdes av Försvarmaktens skonorter Gladan och Falken.

I samband med besöket arrangerades ett seminarium på Hanaholmen om Sverige, Finland och Kina idag, med fokus på handel. Seminariet hade både svenska och finska talare samt deltagare från näringslivet från båda länderna.

Onsdagen den 11 juni stod Märkesåret och Sveriges ambassad som värd för Helsingfors hamnfestival och bjöd på konsert med de svenska popartisterna Håkan Hellström, Sahara

Hotnights och Anna Järvinen. Därefter ordnades en gårdsfest på ambassaden. De finska värdarna dokumenterade Ostindienfararens besök i en särskild bok.

Nationella arrangemang 2009

Riksdagen – öppningsceremoni, dubbelseminarium och presidentbesök

Under högtidliga former inleddes Märkesåret 1809 i Riksdagen den 15 januari genom en ceremoni i närvaro av DD MM Konungen och Drottningen, Republikens president Tarja Halonen, H K H Kronprinsessan och prinsessan Madeleine.

Talare var talman Per Westerberg, statsminister Fredrik Reinfeldt, Finlands statsminister Matti Vanhanen, Svenska Akademiens ständige sekreterare Horace Engdahl, gymnasist från Åbo Nanó Wallenius samt Finlands riksdags talman Sauli Niinistö. En grupp musiker från Konserthuset underhöll under ceremonin.

Allt avslutades med lunch i Sammanbindningsbanan.

Sveriges Riksdag genomförde på eftermiddagen samma dag, tillsammans med den finska riksdagen, den första delen av ett dubbelseminarium om demokratins utveckling. Fyrtio riksdagsledamöter från Finland deltog i seminariet. Även representanter från Åland deltog. I Finland hölls andra delen av dubbelseminariet i maj 2009.

I samband med öppningsceremonin lanserade Posten de två frimärken som tagits fram i samband med Märkesåret 1809. Frimärket var inte ett samlarfrimärke utan utrikesporto som säljs i butik. Riksbanken medverkade med en särprägling av enkronan som gjorts med anledning av Märkesåret.

Republikens president genomförde ett tvådagarsbesök i Sverige i anslutning till öppnandet av Märkesåret.

Dansens hus

Den 16 januari invigde Republikens president Tarja Halonen i närvaro av H K H Kronprinsessan utställningen "Dans över gränsen, en utställning med finsk video och interaktiv danskonst", på Dansens hus i Stockholm. Utställningen visades till och med den 30 april 2009.

Ishockey

Ett samarbete etablerades mellan Märkesåret och Svenska ishockeyförbundet, då Märkesåret sponsrade den match mellan Sverige och Finland som spelades den 8 februari och ingick i turneringen LG Hockey Games i Globen. Märkesåret bjöd ett 30-tal gäster på matchen, Märkesårets logotyp fanns animerad på jumbotronen och visades innan matchen och i pauser. Logotypen fanns även på matchprogram och affischer. Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth delade ut pris på förbundets VIP-mingel som hölls i pausen. Sverige vann med 4 – 0 inför 12 283 åskådare.

Dramaten

Den 16 februari genomfördes en festkväll på Kungliga Dramatiska teatern på temat Märkesåret 1809. Föreställningen var utsåld. Stina Ekblad och Birgitta Ulfson lotsade publiken genom en föreställning av tal, sång och sketcher. Dramaten hade ytterligare arrangemang som genomfördes under våren: gestaltade läsningar av brevväxlingen mellan Edith Södergran och Hagar Olsson, gestaltad läsning av pjäsen "Sveaborg", gestaltade läsningar av fyra finska dramatiker och gästspel av teater Viirus uppsättning "Caligula" på Elverket. Den 5 december ordnades en diktuppläsning med finlandssvensk lyrik.

Studenter i samverkan

En särskild konferens för att främja studentsamarbete genomfördes den 10-11 mars 2008. Konferensen genomfördes i samarbete med Hanaholmen – Kulturfonden för Sverige och Finland.

Framtidskonferensen "Sverige och Finland i EU och världen"

Industriellt och inom forskningen har både Sverige och Finland betydande styrka, symboliserat av bland annat Nokia och Ericson och av det faktum att båda länderna ligger i OECD-toppen vad gäller satsningar på forskning och utveckling. Men båda länderna är samtidigt små och möter en hårdnande internationell konkurrens.

En framtidskonferens om forskning och näringsliv med ca 400 deltagare genomfördes den 17 mars i Stockholms stadshus för att stärka samhörigheten och bana väg för ett djupare samarbete bortom Märkesåret 1809. Stockholm stad stod som värd. Framtidskonferensens syfte var att både illustrera och manifestera vad de båda länderna kan göra i de europeiska och globala sammanhangen.

Vid konferensen som genomfördes i två delar, en expertkonferens och en plenarkonferens, talade bl.a. statsministrarna Matti Vanhanen och Fredrik Reinfeldt, förra statsministrarna Carl Bildt och Esko Aho, riksbankscheferna Stefan Ingves och Erkki Likanen, direktörerna Jacob Wallenberg, Björn Wahlroos och Sakari Tamminen, rektor Tuula Teeri, universitetskansler Anders Flodström, generaldirektör Pär Omling samt professor Fotis Kafatos, European Research Council.

Konferensen var inte bara själva mötet i Stockholm utan inbegrep också förberedande seminarier både på det industriella området och inom vetenskapen. Förberedelserna genomfördes under finskt värdskap.

På forskningsområdet resulterade arbetet i ett förslag till samarbetsprogram, som presenterades på Framtidskonferensen. Förslaget till samarbetsprogram presenterades därefter av utrikesminister Carl Bildt på det gemensamma regeringsmötet i Tavastehus.

Turné med Riksteatern i Finland

Under perioden den 25 mars - 4 april genomförde Riksteatern en omfattande turné i Finland med sin, Östgötateaterns och Länsteaterns i Örebro uppsättning av Stina Aronsons ”Syskonbädd”. Åtta föreställningar spelades på sju orter – Esbo, Åbo, Tammerfors, Jyväskylä, Kuopio, Uleåborg och Vasa. Föreställningarna, som var textade till finska, sågs av en sammanlagd publik på 2 179 personer. Turnén med Syskonbädd var den tredje och sista inom ramen för det avtal som sommaren 2006 träffades mellan riksteatern och sju professionella teatrar i Finland för att uppmärksamma Märkesåret 1809.

Gemensamt regeringsmöte

Den 14 maj samlades Sveriges och Finlands regeringar för ett historiskt regeringsmöte i Tavastehus i Finland. Det var det första mötet någonsin av detta slag för Sverige och Finland. Ordförande för mötet var statsministrarna Fredrik Reinfeldt och Matti Vanhanen. På agendan stod bland annat Östersjösamarbetet, miljö- och klimatfrågor, samarbete kring infrastruktur och kommunikation samt samarbetet inom högskoleutbildning och forskning. Därtill kom Sveriges kommande ordförandeskap i EU att diskuteras.

Utöver statsministern deltog 14 statsråd från Sverige: EU-minister Cecilia Malmström, justitieminister Beatrice Ask, utrikesminister Carl Bildt, försvarsminister Sten Tolgfors, socialminister Göran Hägglund, socialförsäkrings- och Nordenminister Cristina Husmark Pehrsson, utbildningsminister Jan Björklund, högskole- och forskningsminister Lars Leijonborg, miljöminister Andreas Carlgren, näringsminister Maud Olofsson, infrastrukturminister Åsa Torstensson, integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni, kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth samt arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin. Totalt kom över 30 ministrar att delta i det gemensamma mötet.

Tavastehusmötet resulterade i en deklARATION där samsarbeitsområdena preciseras.

Skansen

En finsk-svensk vecka arrangerades på Skansen den 3 - 10 maj med anledning av Märkesåret och i samsarbete med en rad finska föreningar. Veckan inkluderade hantverk, berättande och musik i Finngården, folkdansuppvisningar, körsång, lekar, mat, dragkamp och en föreläsningsserie i Ordenshuset. Medarrangörer till satsningen var Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige, Sverigefinska ungdomsförbundet, Finska föreningen i Stockholm, Tornedalingar i Stockholm, Torsby Finnkulturcentrum, Ålands landskapsregering, Region Värmland, Sveriges Radio SisuRadio m.fl.

Talare på Solliden den 3 maj var Björn von Sydow och Herman Lindqvist. Sång och musik framfördes av Arja Saijonmaa, Jakob Stadell och Leif Kronlund med Skansens storband

Stockholms Konserthus

Under våren 2009, med start i maj, ordnade Stockholms Konserthus ett flertal arrangemang med anledning av Märkesåret, allt från barnteater om Mumindalen och utställning av Tove Jansson till konsert och mini-opera om von Döbeln, den senare ett samsarbete med Karlebyoperan.

Livruskammaren

Den 5 juni invigde H M Konungen utställningen "1809 - riksspränging och begynnelse. 200-årsminnet av Finska kriget" på Livrustkammaren i Stockholm. Utställningen var ett samarbete mellan Nationalmuseum i Helsingfors och Livrustkammaren och visades till och med den 10 januari 2010. Den visades mellan oktober 2008 och april 2009 på Nationalmuseum i Finland där den invigdes av Republikens president Tarja Halonen i närvaro av H K H Kronprinsessan. I Finland sågs utställningen av drygt 60 000 personer och i Sverige av cirka 158 000 personer.

Krigets bakgrund och följder intog en central ställning i utställningen. Utställningen speglade emellertid också Finland som en del av det svenska riket, Napoleons maktsträvanden, som ledde till det sista kriget som utkämpades mellan Sverige och Ryssland, samt de förändringar som separationen medförde såväl i Finland som i Sverige. Utställningen lyfte också fram minnet av kriget och de deltagande krigsveteranernas öden.

I utställningsarbetet deltog från Finland även Finska Fornminnesföreningen, Nationalbiblioteket, Riksarkivet, Finska litteratursällskapet och Svenska litteratursällskapet i Finland.

H M Konungen och Republikens president Tarja Halonen var utställningens beskyddare.

Groupa-Tallari

På initiativ av folkmusikfestivalen i Kaustby sammanfördes folkmusikgrupperna Groupa från Sverige och Tallari från Finland för att tillsammans göra en djupdykning i den gemensamma svensk-finska folkmusiktraditionen. Det specialkomponerade programmet framfördes första gången under folkmusikfestivalen i Kaustby i mitten av juli. Därefter hölls konserter i Björneborg, Ekenäs, Åbo, Eskilstuna, Örnsköldsvik och Umeå.

Röhsska museet

Med anledning av Märkesåret och Finlands jubileumsfirande av Självständighetsdagen visade Röhsska museet i Göteborg en utställning bestående av textilformgivaren Vuokko Nurmesniemis privata och exklusiva samling av 60 års textil- och modeproduktion. Röhsska ville genom denna utställning uppmärksamma Vuokkos betydelse som banbrytande formgivare och förebild för en hel generation av unga formgivare.

Västanå teater

Västanå teater i västra Värmland framförde under Märkesåret det finska eposet Kalevala inför sammanlagt 11 000 åskådare. Västra Värmland har en tydlig anknytning till Finland genom de många finländare som bosatt sig där.

Stockholms kulturfestival

Den årliga kulturfestivalen i Stockholm invigdes den 11 augusti av kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth. Huvudscenen låg som brukligt på Gustav Adolfs Torg och en mindre scen på Brunkebergstorg. Allt från tango, bastubad och författarträffar på Kulturhusets tak till finsk indie, pop, hårdrock och en stor inledningskonsert upplevdes av över 300 000 besökare under den vecka festivalen pågick.

Fotboll

En träningslandskamp i fotboll mellan Sverige och Finlands A-landslag herrar gick av stapeln på Råsunda den 12 augusti. Märkesåret samarbetade med Svenska Fotbollsförbundet kring matchen. Förutom att synas i matchprogram etc. erbjöd Märkesåret finska skolor, prenumeranter på nyhetsbrevet och hemsidesbesökare reducerade biljettpriser till matchen.

Grannlåt

I mitten av augusti deltog 50 ungdomar från Finland, 50 från Sverige och 20 från Åland under ledning av musikpedagogerna Päivikki Wirkkala-Malmqvist från Sverige och Mauno Järvelä från Finland i projektet ”Grannlåt”. Ungdomarna i huvudsak mellan tio och 15 år, genomförde workshops i Åbo och konserter i Åbo, Mariehamn, Stockholm och Norrköping med Märkesåret och den gemensamma folkmusiktraditionen som tema. Samarbetspartners var Norrköpings Suzukiförening och Musikskola på svenska sidan och föreningen Näppärit på den finska. Projektet fick stöd av båda Märkesårskommittéerna.

Kungaparet i Finland

Det svenska kungaparet besökte Åbo och Tammerfors den 25-26 augusti. Vård var Republikens president Tarja Halonen. På programmet stod bl.a. besök på Gullranda, sammanträffande med städernas officiella företrädare och besök på en svensk-språkig skola. Under besöket genomfördes också ett seminarium om 1812 års politik. Seminariet arrangerades i samarbete mellan svenska ambassaden, Åbo Akademi, Åbo universitet och Åbo stad. Vid seminariet talade H M Konungen, Republikens president Tarja Halonen samt professorerna Nils-Erik Villstrand och Krister Wahlbäck. I kungaparets resa deltog bland annat den svenska nordiska samarbetsministern Cristina Husmark Pehrsson.

Sävar och Ratan – en reenactment av det sista slaget

Den 19 - 20 augusti 2009 genomförde Föreningen Interaktiv historia tillsammans med bland andra Umeå kommun och Länsstyrelsen i Västerbotten en reenactment av ”Slaget i Sävar” – det sista slaget i Finska kriget på svensk mark. Händelserna inleddes i hamnen i Ratan, där landstigningen gjordes av de svenska soldaterna. Därefter fortsatte reenactment till ett stort fält i Sävar där själva slaget, med hjälp av militärhistoriska föreningar från Norden och Ryssland i tidstypiska uniformer, krut, gevär och kanoner, spelades upp.

DD MM Konungen och Drottningen samt H K H Kronprinsessan gjorde ett två dagar långt besök i Västerbotten och Norrbotten med anledning av det ”Sista slaget”. I Norrbotten besökte Kungafamiljen Piteå samt Haparanda, där man bland annat fick lyssna på och se ett avsnitt ur ”Krigsoperan”. Arrangemangen i Västerbotten och Norrbotten har dokumenterats i en särskild bok.

Märkesårsgala i Berwaldhallen

I samarbete med Östersjöfestivalen och i närvaro av H K H Kronprinsessan genomfördes ”Märkesårsgalan” i Berwaldhallen den 29 augusti. Galan direktsändes i SVT1, YLE samt i P2. Stina Ekblad och Birgitta Ulfsson ledde publiken genom uppträdanden av Jari Sillanpää, Tarja Turonen, och Michael Weinius som sjöng samt Siri Hamari och Ossi Niskala, som dansade som Snusmumriken och Lilla My. Toni Iivonen spelade ackordion och Helsingfors stadsorkester medverkade.

Östersjöfestivalen som helhet hade tema Finland och inleddes den 28 augusti med "Oidipus Rex", där Esa-Pekka Salonen dirigerade. Den 30 augusti spelade Helsingfors Stadsorkester

Verdis "Requiem".

Finnkampen

Redan 1925 avgjordes den första Finnkampen i friidrott och sedan 1945 har herrarna tävlat varje år. Damerna har tävlat sedan 1953. Den 29 - 30 augusti 2009 avgjordes tävlingen igen, i år i samarbete med Märkesåret 1809. H K H Kronprinsessan invigde tävlingarna och Nordenminister Cristina Husmark Pehrsson närvarade. Sverige vann dubbelseger.

I anslutning till Finnkampen genomfördes flera näringslivsinriktade arrangemang, med medverkan av bland annat den finske nordiska samarbetsministern Jan Vapaavuori .

Seminarium i Haparanda/Tornio

Den 3 – 4 september genomfördes ett tvådagarsseminarium i Haparanda/Tornio med titeln ”Gränsen 200 år i Tornedalen”. Landshövding Per Unckel öppnade seminariet. Första dagen ägnades åt en historik återblick, medan den andra dagen fokuserade på Tornedalens nutid och framtid.

Bokmässan i Göteborg

2009 hade Bok- och biblioteksmässan i Göteborg undertema Märkesåret 1809 och Finland. Märkesåret hade en monter på Finska torget på mässan, som pågick mellan den 24 och 27 september. Montern samlade litteratur som givits ut 2008 och 2009 med anledning av händelserna 1809. Totalt var det cirka 50 böcker som ställdes ut i montern, med monterangivelse till rätt förlags monter så att besökarna lätt kunde hitta dit och köpa ett exemplar om de önskade.

Märkesåret samarbetade nära med ett flertal aktörer, bland annat Hanaholmen Kulturcentrum för Sverige och Finland, Föreningen Norden och Svenska litteratursällskapet i Finland. Tillsammans skapades ett seminarieprogram med en rad intressanta seminarier om allt från den gemensamma historien och händelserna 1809 till politik, kultur och likheter och skillnader mellan folken.

Märkesårskväll i Åbo

Inspirerade av den Märkesårskväll som på vårvintern hölls på Dramaten i Stockholm arrangerade svenska ambassaden i Helsingfors, Åbo Svenska Teater och tidningen Turun Sanomat en Märkesårskväll på Svenska teatern i Åbo den 29 september. Festtalet hölls av ordföranden i finsk-svenska handelskammarens fullmäktige Jacob Wallenberg och för musikunderhållningen svarade operasångerskan Karin Fjellander, Göteborg, samt folkmusikgrupperna Groupa (Sverige) och Tallari (Finland).

Prins Eugens Waldemarsudde

Prins Eugens Waldemarsudde arrangerade under 2009 en utställning med titeln "Bilder från Finland - land och folk" i samarbete med Föreningen Finländska konststiftelser. Stiftelsen samlar verk som normalt sett hänger på olika företag i Finland. Därför hade flera av bilderna aldrig tidigare visats utanför Finlands gränser. Antalet verk var 55-65 med ett representativt tvärsnitt av finsk konst, främst måleri, från 1800- och 1900-talet. Utställningen invigdes den 3 oktober av H M Konungen och visades till den 10 januari 2010.

Helsingfors bokmessa

Med anledning av Märkesåret var Sverige temaland vid Helsingfors bokmessa i oktober 2009. Huvudansvaret för den svenska insatsen hade Statens Kulturråd i nära samarbete med svenska

ambassaden i Helsingfors. Över 20 förlag och andra aktörer, däribland Märkesåret, fanns representerade i Sverigemontern. Mässan invigdes av kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth som också deltog i ett seminarium om kulturpolitik med sin finländske kollega Stefan Wallin. 32 svenska författare medverkade på såväl mässans stora scener som i den svenska montern Helsingfors bokmessa slog 2009 publikrekord och lockade 76 000 besökare.

En dag i skolan – temadag om Finland

För att öka kunskapsnivån bland barn och ungdomar om Sverige och Finland och om vår gemensamma historia ordnades en temadag i Sveriges och Finlands skolor. Föreningen Norden fick uppdraget av Märkesåret 1809 att projektleda den svenska temadagen och kontakt med skolorna tog redan under vintern 2008. Temadagen genomfördes den 9 november, under den nordiska biblioteksveckan Kura skymning. I steg ett kontaktades lärare i samtliga län och erbjöds en gratis pilotlärarutbildning under en helg på Hanaholmen i november 2008. Steg två innebar att pilotlärarna i sin tur utbildade lärare i sitt eget län i juni eller augusti 2009. Ett utbildningspaket togs under tiden fram som ställdes till skolornas förfogande.

Svensk film i Finland

I samarbete med Svenska Filminstitutet och de tio regionala filmcentralerna genomförde svenska ambassaden i Helsingfors över 100 visningar av svensk film för en sammanlagd publik om 6-7000 personer. Avsikten med projektet var att ge en finskspråkig publik möjlighet att stifta bekantskap med svensk film, som annars sällan når utanför de svenskspråkiga kustområdena. Projektet samordnades av Birkalands filmcentral i Tammerfors och fortsätter under åtminstone första halvåret 2010.

Avslutning i Berwaldhallen

Tillsammans med Finlands ambassad arrangerades en avslutningskonsert med mottagning i Berwaldhallen på Finlands självständighetsdag den 6 december. Tapiolakören från Finland och Kungliga Musikhögskolans kammarkör sjöng tillsammans. Finlands ambassadör Alec Aalto och utrikesminister Carl Bildt medverkade.

Lokala och regionala svenska aktiviteter

Det allmänna intresset för Märkesåret 1809 har resulterat i ett stort antal Märkesårsrelaterade arrangemang. Minst 250 lokala arrangemang har genomförts runt om i Sverige.

Nedan följer ett urval.

Krigsoperan i Haparanda

Krigsoperan var ett gemensamt verk av den tornedalske författaren Bengt Pohjanen och den finländske kompositören Kaj Chydenius, som spelades i Haparanda-Tornio den 26 juni – 12 juli. Handlingen utspelar sig i norra Finland och norra Sverige vårvintern 1809, då de ryska trupperna hotade Tornio. Över 130 aktörer engagerades i uppsättningen och totalt deltog cirka 200 personer i projektet. Föreställningen framfördes på svenska, finska, ryska och meänkieli. Tio föreställningar spelades för en publik på totalt ca 11 800 personer.

”Ei saa peittää – Får ej övertäckas”

Eskilstuna konstmuseum visade finsk och svensk samtidskonst den 6 juni – 6 september. Utställningen *Ei saa peittää - Får ej övertäckas* på Eskilstuna konstmuseum manifesterade

den finsk svenska gemenskapen genom konsten. I utställningen medverkade 34 konstnärer, hälften från Finland och hälften från Sverige. Utställningen innehöll måleri, skulptur, omslutande och omfattande installationer, poetiska, obevekliga och insiktsfulla videoverk. I samband med utställningen arrangerades även en musikfestival med samtida musik från Finland och Sverige.

”Striden freden 1809”

En reenactment av striderna 1809 utspelades på Ladugårdsgärde i Stockholm den 19 - 20 september. Deltog gjorde 300 tidstroget klädda soldater från Sverige, Finland och Ryssland. Med sex kanoner och 30 hästar rekapitulerades hela kriget 1808-1809 under två dagar. Landshövding Per Unckel invigningstalade och Finlands ambassadör Alec Aalto höll hågkomsttalet. Författaren Herman Lindqvist talade om de ödesdigra dagarna för statskuppen i mars 1809 och hovpredikant Erland Ros personifierade general Georg Carl von Döbeln.

”1809 i kärlek och Krig”

Teaterföreställningen "1809 i kärlek och Krig" visades på Västerbottensteatern den 4 maj - 27 november. Föreställningen byggde på berättelser från den rika flora av gamla berättelser om sommaren 1809 som finns i Västerbotten och som gått från släktled till släktled in i vår egen tid. Pjäsen speglade även historiska fakta, liksom musik, sånger och dikter från den aktuella tiden.

Språkseminarium

Den 2 april hölls ett språkseminarium på Finlandsinstitutet i Stockholm med temat "Vad innebär Märkesåret 1809 för språket?". Seminariet arrangerades av Finlands ambassad i Stockholm, Finlandsinstitutet och Samfundet Sverige-Finland tillsammans med Märkesåret 1809. Seminariet gav en historisk belysning av vad 1809 hade för betydelse för språken och tog upp den nutida språksituationen. Föreläste gjorde bland annat Krister Wahlbäck, historiker, Petri Lauerma, språkforskare i Finland och Pirkko Nuolijärvi, direktör för Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland.

"De som stred - Västerbottensregementet under finska kriget 1808-1809"

I en utställning som visades på Försvarsmuseet i Boden den 5 april - 27 september, fick besökaren följa soldater och officerare från Västerbottens regemente under segrar och nederlag, på slagfälten, under fångenskap, hungersnöd och sjukdomar. Utställningen visade även hur länets invånare påverkades av kriget.

Turné med Helsingfors Domkyrkas gosskör

Med anledning av Märkesåret 1809, gjorde Helsingfors Domkyrkas gosskör Cantores Minores, sin 51:a internationella turné i Finland och till Sverige. Kören uppträdde i samband med turnén i Viitasaari, Uleåborg, Luleå, Sundsvall, Rättvik, Stockholm och Uppsala. På programmet fanns finsk och internationell körmusik från medeltid till nutid. Kören består av 60 sångare i åldern 10 - 23 och leds av kapellmästare Hannu Norjanen.

"Finland mellan öst och väst"

Kungliga Vetenskaps- och Vitterhetssamfundet och Finska Vetenskaps-Sociteten anordnade en konferens på Handelshögskolan i Göteborg den 23 oktober. Konferenstemat valdes utifrån Märkesåret 1809 och freden som inträffade på hösten detta år. Från finsk sida deltog bland annat professorerna Carl Gahmberg, Matti Klinge och Henrik Meinander. Dagen avslutades med en konsert med finska förtecken.

Temadagar i Luleå kring Märkesåret 1809 för skolor och allmänhet

Föreningen Norden Norrbotten arrangerade med anledning av Märkesåret temadagar under hösten som pågick fram till och med de nordiska biblioteksdagarna "Kura Skymning" i november. Målet var att synliggöra vad som egentligen hände 1808 och 1809, då norrbottenskusten var ockuperat av Ryssland, och samtidigt belysa kriget från litterära utgångspunkter. Skolorna erbjöds föreläsningar av författaren Kim Kimselius som skrivit ungdomsboksböcker om händelserna kring 1809.

"Finland - glimtar under 200 år 1809 - 2009"

I Skåne arrangerade Föreningen Norden Hässleholm föreläsningar om Finland med finska föreläsare. Föreläsarna tog bland annat upp den svenskfinländska historien – "Från stormakt till storfurstendöme", dess människor – "De som blev kvar på den ryska sidan", konsten – "Konst över gränsen" och musiken – "Musik kring 1809". Till den avslutande finska aftonen inbjöds den finska vänorten Itti.

Utställning på Armémuseum

H M Konungen invigde i december 2007 en utställning på Armémuseum om Finska kriget och händelserna i Sverige under denna period. Utställningen fokuserade inte endast på de militära slagen utan även på livet under kriget, freden, kvinnornas roll etc. Utställningen visades till januari 2009.

Media

Märkesåret 1809 har nått över förväntan vad gäller medialt genomslag, framför allt kvartal tre och kvartal fyra 2009. Totalt under 2008 och 2009 har Märkesåret 1809 generat 1 408 artiklar. Flest artiklar har publicerats – i fallande ordning – i: Västerbottenskuriren, Svenska Dagbladet, Norrbottenskuriren och Dagens nyheter. Vidare hade P2 den 28 april en temadag om Märkesåret 1809, TV och radio sände "Märkesårsgalan" direkt i SVT1, P2 och YLE den 29 augusti, ett specialprogram om Märkesåret och 200 år av fred sändes i SVT1 och Kunskapskanalen den 17 september, för att nämna några större mediala satsningar. Utöver dessa har historikern Christopher O'Regan i 16 st 10-minutersprogram i SVT2 på söndagar under hösten 2009 berättat om händelserna 1809.

Hemsidan www.markesaret1809.se har i snitt haft 11 359 besökare i månaden (6 312 unika) Toppnoteringen var 19 692 besökare under augusti 2009 (10 011 unika).

Resultat

Resultatet av Märkesåret kan redovisas på flera sätt, t.ex. antal aktiviteter, mediegenomslag, överenskommelser om nya eller utvidgade samarbeten etc.

Antalet aktiviteter centralt, regionalt och lokalt har överstigit det som förväntades vid inledningen av arbetet. Det gäller särskilt de lokala aktiviteterna. Det antyder att förankringen av Märkesåret blivit djupare än vad som ursprungligen antagits.

Mediegenomslaget har redan berörts. En översiktlig iakttagelse är dels att mediebevakningen över landet var ojämn, dels att publiciteten vart störst under Märkesårets senare del. Det senare antyder att mediekunskapen om Märkesåret initialt var svag, ibland t.o.m. ifrågasättande. Omvänt kan sägas att medieuppmärksamheten under den senare delen av året ger vid handen att de genomförda aktiviteterna haft effekt.

Nya och/eller fördjupade överenskommelser om samarbeten mellan Sverige och Finland gäller i första hand resultatet av det gemensamma regeringsmötet i Tavastehus. De båda regeringarna har överenskommit om en uppföljning av de frågor som slutkommittén omfattar.

Uppföljning

Märkesåret 1809 avslutades den 1 februari 2010. Härefter kvarstår emellertid vissa uppgifter av uppföljande karaktär. Hit hör framförallt följande aktiviteter:

- **Finska m.m.**
Ett särskilt språkprojekt i första hand riktat gentemot de sverige-finska skolorna har initierats. Projektet kommer att pågå under tre år.
- **”Tavastehus II”**
Ledande unga företrädare för politik, näringsliv och akademi från de båda länderna kommer att inbjudas till konferenser under 2010 och 2011. Syftet är att skapa konstruktiva relationer mellan unga företrädare för centrala verksamheter i de båda länderna.
- **Forskning**
En svensk-finsk forskningskonferens arrangeras hösten 2010 i Saltsjöbaden. Konferensen ska ses som en uppföljning av den Framtidskonferens som hölls i Stockholm i mars 2009.
- **Minnesmärke**
Ett minnesmärke från Märkesåret kommer att ställas upp i Stockholm.
- **Seminarieserie**
Under 2010 och 2011 genomförs en seminarieserie i samarbete mellan Finlands ambassad i Stockholm och Sveriges ambassad i Helsingfors för att föra vidare viktiga diskussioner från 2009.
- **Lokala projekt**
I första hand lokala arrangörer kan under 2010 erhålla visst stöd för uppföljande aktiviteter. Stödet administreras av Kulturfonden för Sverige och Finland.

- **Bok från Märkesåret**

Aktiviteterna under Märkesåret redovisas i en bok som utkommer under 2010.

- **Organisation av uppföljningen**

Ett särskilt projektkontor har upprättats inom Kulturfonden för Sverige och Finland. Kontoret har ansvaret för uppföljningen av språkprojektet, bevarandet under viss tid av Märkesårets hemsida och vissa andra aktiviteter.